

Pozytywne aspekty nauki gry na skrzypcach u dzieci z dysleksją.

Dysleksja, leworęczność, ADHD to jedne z wielu aspektów nurtujących nauczycieli w ich pracy pedagogicznej. Na początku dominującą rolę w badaniach nad dysleksją odgrywali neurologowie i psychiatrzy, kolejnymi, którzy zajęli się problemem byli psychologowie, na końcu dołączyli pedagodzy.

Współpracę interdyscyplinarną podjęto zarówno w praktyce klinicznej jak i w dziedzinie badań naukowych. Specjaliści ostatecznie uznali polietiologię (wieloprzyczynowość) dysleksji, jak również to, że nie ma jednego typu dysleksji, ale jest ich bardzo wiele.

Należy podkreślić różnicę w nazewnictwie: dysleksja rozwojowa i dysleksja nabyta:

Dysleksja rozwojowa to specyficzne trudności w nauce czytania i pisania. Na rozwój tej dysleksji składa się wiele przyczyn. Obecnie uważa się, że może mieć ona podłoże genetyczne. U dzieci z dysleksją zazwyczaj stwierdza się zaburzenie percepcji wzrokowej i słuchowej oraz integracji percepcyjno – motorycznej.

Dysleksja nabyta oznacza utratę umiejętności czytania i pisania w wyniku uszkodzenia mózgu (wypadek, udar, wylew).

Odmiany dysleksji to: dysortografia, dysgrafia, dyskalkulia, dysfonia. Objawy te występują u mniej więcej 10% uczniów, znacznie częściej u chłopców.

Istnieją dwa rodzaje myślenia:

- werbalne, które opiera się na słowach
 - niewerbalne – właściwe dyslektykom – opierające się na obrazach
- Osoby z dysleksją muszą „zobaczyć” słowo i „poczuć” je, aby móc je zrozumieć i zapamiętać.

Działalność Polskiego Towarzystwa Dysleksji, Europejskiego Towarzystwa Dysleksji i organizowanych przez nie corocznych zjazdów i konferencji naukowych m.in. Europejskiego Tygodnia Świadomości Dysleksji (05-12 październik 2009), Międzynarodowej Konferencji „Dysleksja w wieku dorosłym” (Gdańsk-Oliwa, listopad 2009 r.) świadczy o ogromie problemów związanych z dysleksją.

Problemy dyslektyków uczących się w szkole muzycznej to m.in. kłopoty w sferze pamięci fonologicznej, sekwencyjnej :

- trudności w zapamiętaniu dłuższych sekwencji nazw,
- problemy z zapamiętaniem dłuższych piosenek, utworów, ćwiczeń, skomplikowanych poleceń,
- utrudnione zapamiętanie liter alfabetu, nut, skomplikowanych terminów,
- trudności z poprawnym odczytaniem nut na pięciolinii (w przypadku uczniów uczących się np. na wiolonczeli, fortepianie problemy z rozgraniczeniem zapisu w kluczu basowym i wiolinowym).
- trudności z poprawnym odtworzeniem rytmu,
- czytanie zapisu muzycznego – bardzo szybkie, popełnianie wielu błędów, opuszczanie poszczególnych dźwięków,
- trudności związane z opóźnieniem koordynacji wzrokowo - słuchowej

Wyjątkowość dyslektyków:

- charakteryzują się większą wrażliwością na otoczenie i ponadprzeciętną ciekawością,
- funkcje umysłowe powodujące dysleksje, mogą stać się źródłem nieprzeciętnych zdolności i talentów, o ile nie zostaną stłumione w okresie rozwoju ,

- dzięki temu, że myślą obrazami, a nie słowami, rozwijają swoją kreatywność i wyobraźnię ,
- odznaczają się doskonałą intuicją i przenikliwością ,
- w procesie spostrzegania wykorzystują wszystkie zmysły, co pozwala na lepsze poznanie rzeczy i dokładniejszą analizę sytuacji

Obserwacje rozwoju uczniów z dysleksją skłaniają do stwierdzenia, iż nauka gry na instrumencie podwyższa sprawność umysłu w każdym wieku oraz jest skutecznym środkiem przeciwko dysleksji i ADHD.

Wiele problemów z intelektualnym i emocjonalnym funkcjonowaniem człowieka wynika ze złego współdziałania półkul mózgowych i z braku równowagi między nimi.

Badania mózgu wykazują, iż u ludzi grających na instrumentach muzycznych, szczególnie tak skomplikowanych jak skrzypce, stwierdza się bardziej zintegrowane działanie mózgu (obie półkule muszą być aktywne jednocześnie).

Dr Carla Hannaford – neurolog, neurofizjolog i wykładowca uniwersytecki, w książce *Profil Dominujący* pisze:

„...Kiedy rozpoczęłam naukę gry na skrzypcach, musiałam zaangażować obie półkule mózgowe i wszystkie zmysły. W pierwszej fazie nauki bardziej aktywna była moja półkula logiczna. Wkładałam dużo wysiłku i starania ucząc się nut, rytmu, sposobu trzymania skrzypiec i smyczka, słuchając specyficznych tonów. Kiedy poczyniłam postępy, sam instrument niejako sprawił, że pokochałam muzykę, angażując tym samym moją prawą półkulę oraz wszystkie zmysły.

W czasie gry na skrzypcach, palce lewej ręki naciskają strunę, żeby wydobyć daną nutę, natomiast prawa ręka przekracza środkową linię ciała, pociągając smyczkiem w poprzek strun, żeby wydobyć z nich dźwięk. Taki ruch angażuje jednocześnie obie półkule mózgu i usprawnia między nimi komunikację nerwową. Ruchy naprzemienne ułatwiają naukę. Jest to najbardziej zalecany rodzaj ćwiczeń dla osób

o jednostronnym profilu oczu, uszu, rąk i/lub nóg. Ćwiczenia naprzemienne aktywizują mięśnie prawego i lewego oka oraz półkule mózgu, co sprzyja integracji i całościowemu przyjmowaniu informacji wzrokowej. Dzięki grze na skrzypcach poprawia się współpraca obojga uszu i obu półkul mózgowych, co wpływa na całościowe przyjmowanie informacji słuchowych.

Dominująca półkula i ręka leżące po tej samej stronie ciała, wpływają na sposób komunikacji i zręczność kinestetyczną. Ćwiczenia gry na skrzypcach wspierają proces obustronnej integracji, co poprawia zręczność rąk i możliwość manipulowania przedmiotami. Ułatwia także swobodę komunikacji werbalnej, pisemnej oraz przez gesty. Ponieważ mówienie jest blisko skojarzone z pisaniem (ośrodki w mózgu) gra na skrzypcach poprawia obie te czynności. Można nauczyć się sprawniejszego funkcjonowania w trakcie normalnych zajęć, jednak w stresie , te wyuczone strategie przeważnie zanikają, pomimo, że są bardzo potrzebne. Pod wpływem stresu wszyscy stajemy się zdominowani emocjami i nie widzimy albo nie słyszymy tak dobrze, jak zawsze, po prostu stajemy się bardziej niezgrabni. Do utrzymania integracji, musimy nauczyć się redukować stres i przeciwdziałać mu. Do pomocnych technik należą systematyczne występy publiczne, które ćwiczą opanowanie napięcia ciała i umiejętność redukcji stresu... Gdy gram na skrzypcach, to aby czytać nuty i grać rytmicznie, z pasją i wyobraźnią, muszę mieć zintegrowane obie półkule mózgowie i wszystkie zmysły...”

Według amerykańskich badań, dysleksja jest wynikiem braku połączeń między dwiema półkulami mózgowymi, w ich regeneracji pomagają wibracje powstające pod wpływem systematycznych ćwiczeń w grze na instrumencie. Wibracje masując centralne ośrodki mózgu, regenerują połączenia między dwiema półkulami mózgowymi, a tym samym przyczyniają się do likwidacji zaburzeń – gdyż dysleksja to ogólnie rzecz biorąc deficyt percepcji, a muzyka poprzez jej słuchanie w trakcie nauki gry na instrumencie wzmacnia

koncentrację na szczegółach dźwięku i wymusza zauważanie różnych niuansów, wyostając tym samym zdolność postrzegania. Kwestia rytmu i prawidłowego umieszczenia dźwięku w czasie wspomaga terapię dyskalkulii. Różnorodność ćwiczeń muzycznych kształci wielokierunkowo. Logika alfabetu muzycznego prowadzi do rozróżniania symboli liter i łączenia ich w głoski. Ćwiczenia z liczeniem dla zachowania pulsu rytmicznego, zmuszają do koncentracji także w przypadku ADHD.

Muzyka zmniejsza lub całkiem likwiduje wynikające z dysleksji trudności w uczeniu się dziecka, rozwija zdolności słuchowo – językowe. Rozwój słuchu muzycznego ma ścisły związek z percepcją przestrzenną i twórczą wyobraźnią. Nauka gry uczy wytrwałości i wewnętrznej dyscypliny, działa bezpośrednio na stan psychiczny i system nerwowy.

Podczas, gdy nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących potrzebują więcej czasu aby wyłonić z grupy dzieci z problemami dysleksji, to na indywidualnych zajęciach gry na instrumencie widać to już na jednej z pierwszych lekcji. Wówczas obrany tok nauki przebiega w sposób specjalnie dostosowany do każdego dziecka. Dlatego właśnie system pracy z uczniem na lekcji instrumentu daje najlepsze efekty.

Gra na instrumentach smyczkowych daje dzieciom słuchowe, wzrokowe i dotykowe informacje o zwiększonej intensywności. Im proces ten rozpocznie się wcześniej, tym rozwój dziecka przebiegać będzie łatwiej, szybciej i przyniesie więcej sukcesów. Codzienne ćwiczenia eliminują trudności związane z opóźnieniem koordynacji wzrokowo-słuchowej.

Dzieci uczące się grać na skrzypcach i wiolonczeli już po roku czytają i piszą dużo sprawniej od dzieci nie mających kontaktu z instrumentem.

Poprzez naukę gry na skrzypcach i edukację muzyczną wyrównuje się deficyt w czytaniu, znikają wcześniejsze problemy z koncentracją i koordynacją ruchów. Wzrasta sprawność zapamiętywania informacji. Dźwięki (melodia) czytane linearnie z pięciolinii są istotą gry na skrzypcach, ich specyficzny dźwięk, najbardziej zbliżony do śpiewu, pozwala na uzewnętrznienie się emocjom, tym samym pomaga złagodzić stres. Właśnie to powoduje, że nauka gry na instrumentach smyczkowych: skrzypce, wiolonczela powinna być stosowana jako środek wyrównawczy w przypadku dysleksji.

Te same funkcje mózgu, które odpowiadają za problemy dyslektyków, mogą być źródłem wielu pozytywnych cech: duża wrażliwość (tzw. inteligencja emocjonalna), ciekawość i intuicja, błyskotliwość, inteligencja, elokwentność, kreatywność, umiejętność przetwarzania doznań percepcji, polisensoryzm (wykorzystywanie wszystkich zmysłów w postrzeganiu).

Posiadanie zdolności wynikających z dobrej pracy prawej półkuli mózgowej (np. słuch muzyczny, zdolności plastyczne i twórcze) może być sporą pociechą dla dzieci z problemami w czytaniu i pisaniu. Zwłaszcza, że w przyszłości te pielegnowane talenty (wsparte ćwiczeniami obu półkul) mają szansę zaowocować udaną karierą zawodową, być źródłem sukcesów i zadowolenia. Wielu dyslektyków wykazuje predyspozycje do wykonywania zawodów takich jak: tworzenie muzyki, aktorstwo, projektowanie, ponieważ odbiera świat sensorycznie i uczy się głównie manualnie i wizualnie. Osoby te, dzięki swojej wytrwałej pracy oraz talentowi osiągnęły sławę i przeszły do historii. Są wśród nich postacie takie jak: Adam Mickiewicz, Wolfgang Amadeusz Mozart, Ludwig van Beethoven, Auguste Rodin, Pablo Picasso, Leonardo da Vinci, Albert Einstein, Tomasz Edison, Isaak Newton.

Opracowała: mgr Anna Liburska